

Koronawirus a pomoc publiczna

Brysiewicz & Wspólnicy

RADCOWIE PRAWNI

Wsparcie dla przedsiębiorców jako pomoc publiczna

Pandemia koronawirusa ma niezaprzeczalnie negatywny wpływ na gospodarkę i przedsiębiorców działających w rozmaitych sektorach. W związku z tym wiele państw członkowskich (w tym polski rząd) ogłosiło lub rozważa przyjęcie w najbliższym czasie środków pomocowych dla przedsiębiorstw. Przyznanie takiego wsparcia może jednak niekiedy pociągać za sobą udzielenie pomocy państwa (pomocy publicznej) w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, która – co do zasady – jest zakazana.

Prawo unijne zakazuje udzielania wszelkiej pomocy przyznawanej przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom, w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Z dużym stopniem prawdopodobieństwa można zatem założyć, że wsparcie udzielone przedsiębiorcom (w postaci np. umorzeń lub zwolnień podatkowych, zawieszania płatności podatku czy gwarancji kredytowych), którzy znajdują się w trudnej sytuacji finansowej na skutek pandemii, spełni wszystkie te przesłanki.

Nie oznacza to jednak, że państwo członkowskie nie może udzielić pomocy publicznej. Prawo unijne w pewnych przypadkach zezwala bowiem na jej przyznanie. Mając jednak na uwadze, że udzielenie takiego środka musi poprzedzać długotrwała procedura notyfikacji (zgłoszenia) Komisji Europejskiej i zatwierdzenia przez nią takiego środka, jest to istotną barierą przy udzielaniu takiego wsparcia. Tym bardziej, że udzielenie pomocy publicznej z pominięciem tych wymogów, naraża na ryzyko zwrotu przyznanej pomocy wraz z odsetkami, a dodatkowo Komisja może także w ramach postępowania w przedmiocie pomocy wydać zarządzenie tymczasowe o wstrzymaniu danego środka.

Choć zasadniczo Komisja podchodzi dość rygorystycznie do polityki pomocy publicznej, to ostatnie wysyłane przez nią sygnały w odpowiedzi na epidemię koronawirusa zdają się mówić co innego. Z komunikatów Komisji bowiem wynika bowiem, że to właśnie **pomoc publiczna ma stać się podstawą zapewnienia przedsiębiorstwom płynności finansowej i ciągłości gospodarczej w trakcie i po zakończeniu epidemii.**

Co proponuje Komisja Europejska?

Plan skoordynowanych działań celem łagodzenia społeczno-gospodarczych skutków koronawirusa

W dniu 13 marca br. Komisja przedstawiła kompleksowy plan działań mających na celu złagodzenie społeczno-gospodarczych skutków epidemii koronawirusa. Komisja podkreśliła, że wykorzysta wszelkie dostępne instrumenty, aby ograniczyć skutki pandemii, m.in. poprzez wspieranie przedsiębiorstw oraz państw członkowskich w podejmowaniu zdecydowanych i skoordynowanych działań poprzez wykorzystanie w pełnym zakresie elastyczności ram pomocy publicznej.

Planowane działania mają być oparte na kilku filarach, do których Komisja zalicza m.in.:

- **Elastyczność zasad dotyczących pomocy publicznej** – ponieważ zgodnie z zapowiedzią Komisji, główne wsparcie finansowe na łagodzenie skutków koronawirusa ma pochodzić od samych państw członkowskich, **zapowiada ona elastyczne podejście do zasad przyznawania pomocy publicznej i wskazuje na różnorodne środki, po które mogą sięgnąć państwa członkowskie** – np. dopłaty do wynagrodzeń, zawieszenie płatności podatku dochodowego od przedsiębiorstw i VAT lub składek na ubezpieczenia społeczne. Jednocześnie Komisja zwraca uwagę, że państwa członkowskie mogą wprowadzać **przywileje dla wszystkich przedsiębiorców (np. odroczenie podatków lub subsydiowanie skróconego czasu pracy we**

wszystkich sektorach), które wówczas nie wchodzi w zakres pomocy publicznej.

Komisja zwraca przy tym uwagę, że unijne prawo pomocy publicznej daje państwom członkowskim różnorakie możliwości wspierania przedsiębiorstw w odpowiedzi na skutki koronawirusa.

Po pierwsze, art. 107 ust. 2 lit b) TFUE dopuszcza przyznanie pomocy mającej na celu naprawienie szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi lub innymi zdarzeniami nadzwyczajnymi. Komisja zdążyła już w oparciu o ten przepis zatwierdzić duński środek pomocowy skierowany do przedsiębiorców organizujących imprezy masowe, którzy ponieśli straty wskutek konieczności ich odwołania w związku z koronawirusem. W decyzji z dnia 12 marca br. (SA.56685), Komisja jednoznacznie stwierdziła, że koronawirus stanowi takie zdarzenie nadzwyczajne, które uzasadnia udzielenie wsparcia. **Oznacza to, że również inne państwa członkowskie – w tym Polska – mogą udzielać pomocy publicznej tym przedsiębiorcom, którzy ponieśli szkody spowodowane koronawirusem (oczywiście za uprzednim zgłoszeniem i zgodą Komisji), co jest szczególnie ważne dla takich sektorów jak turystyka czy lotnictwo.**

Po drugie, zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. b) TFUE Komisja może uznać za dopuszczalną pomoc mającą na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce danego państwa członkowskiego. Zdaniem Komisji wpływ epidemii koronawirusa we Włoszech ma obecnie taki charakter i taką skalę, że możliwe jest zatwierdzenie dodatkowych środków wsparcia mających na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego. **Komisja zapowiedziała przy tym, że środki takie będą mogły znaleźć zastosowanie również do innych państw, które znajdą się w podobnej sytuacji.**

- **Inicjatywa inwestycyjna w ramach polityki spójności** – Komisja planuje zmienić przeznaczenie środków z celów rozwojowych na przeciwdziałanie skutków związanych z epidemią. W związku z tym zapowiada przeznaczyć **37 miliardów euro przewidzianych w ramach polityki spójności na walkę z kryzysem spowodowanym przez koronawirusa**. W tym celu proponuje rezygnację z zobowiązania państw członkowskich do zwrotu niewykorzystanych zaliczek w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, i dzięki zaangażowaniu tych środków zakłada pobudzenie wzrostu inwestycji.
- **Uruchomienie budżetu UE** – Komisja zapowiada, że niezwłocznie uruchomi w ramach budżetu UE dostępne instrumenty wspierające płynność najbardziej dotkniętych kryzysem MŚP, uzupełniając w ten sposób działania podejmowane na szczeblu krajowym. W najbliższych tygodniach należy spodziewać się przekierowania **1 miliarda euro z budżetu EU aby zachęcić banki do zapewnienia płynności MŚP**. Najbardziej dotkniętym kredytobiorcom zapewniona ma być możliwość tymczasowego zawieszenia spłaty kredytu.

Komunikat Komisji w sprawie tymczasowych ram prawnych dotyczących środków pomocy publicznej

W ciągu zaledwie kilku dni od przekazania projektu państwom członkowskim do konsultacji, Komisja przyjęła w czwartek (19 marca br.) tymczasowe ramy prawne dotyczące środków pomocy publicznej na wspieranie gospodarki w związku z wybuchem epidemii. Nowe przepisy zostały oparte na art. 107 ust. 3 lit. b) TFUE i mają na celu umożliwienie państwom członkowskim pełne wykorzystanie instrumentu pomocy publicznej w celu zaradzenia poważnym zaburzeniom w gospodarce związanym z koronawirusem.

Nowe ramy potwierdzają, że w całej gospodarce UE występują poważne zakłócenia. Aby temu zaradzić, przewidują one pięć rodzajów pomocy, które mogą być przyznawane przez państwa członkowskie:

- **dotacje bezpośrednie, korzyści podatkowe oraz zaliczki** – państwa członkowskie będą mogły ustanowić programy, w ramach których przedsiębiorstwom będzie można przyznać do 800 000 euro na zaspokojenie pilnego zapotrzebowania na płynność.
- **gwarancje państwowe na pożyczki zaciągnięte przez przedsiębiorstwa w bankach** – państwa członkowskie będą mogły udzielać gwarancji państwowych, aby zagwarantować możliwość udzielania przez banki pożyczek przedsiębiorstwom;
- **subsydiowane pożyczki ze środków publicznych dla przedsiębiorstw** – państwa członkowskie będą mogły udzielać przedsiębiorstwom pożyczek o korzystnych stopach oprocentowania celem zaspokojenia pilnych potrzeb kapitałowych i inwestycyjnych;
- **gwarancje dla banków kierujących pomoc państwa do gospodarki realnej** – niektóre państwa członkowskie planują wykorzystać istniejące zdolności banków w zakresie udzielania pożyczek jako kanał wsparcia dla firm, w szczególności dla MŚP. Ramy nie uznają tego za pomoc dla samych banków (a dla klientów) i zawierają wytyczne dotyczące sposobu minimalizowania zakłócenia konkurencji między bankami;
- **krótkoterminowe ubezpieczenia kredytów eksportowych**

Co istotne przy tym, tymczasowe ramy przyjęte przez Komisję mają na celu jedynie skoordynować i ukierunkować przyznawane wsparcie, podczas gdy środki na wsparcie przedsiębiorstw oraz ich finansowanie będą pochodzić głównie z budżetów samych państw członkowskich

Na co mogą liczyć polscy przedsiębiorcy już teraz?

Znamienne jest, że w podjętych przez Komisję działaniach pomocowych podkreślona została szczególna rola sektora bankowego w przeciwdziałaniu skutkom gospodarczym epidemii koronawirusa, która ma się przejawiać szczególnie we wspieraniu MŚP, jako przedsiębiorcom potencjalnie najbardziej dotkniętych kryzysem. Choć tymczasowe ramy zostały dopiero co przyjęte, to pewne kroki zostały już wcześniej poczynione przez polski rząd. W dniu 16 marca br. Minister Finansów podpisał zmianę **rozporządzenia w sprawie udzielania przez Bank Gospodarstwa Krajowego pomocy de minimis w formie gwarancji spłaty kredytów**. Rozporządzenie to ma umożliwić Bankowi Gospodarstwa Krajowego objęcie gwarancjami do 80% kredytów. Pomoc taka ma być udzielona w formule de minimis, co oznacza, że wsparcie udzielone przedsiębiorcy nie może przekroczyć kwoty 200 000 euro w okresie trzech lat podatkowych.

Poza rozwiązaniami przewidzianymi w rozporządzeniu (które weszło w życie w dniu 17 marca br.), na próżno jednak szukać w obecnie obowiązujących przepisach mechanizmów umożliwiających udzielenie pomocy publicznej przedsiębiorcom, którzy znajdują się w trudnej sytuacji finansowej na skutek pandemii. Wprawdzie jednym z filarów przedstawionego w dniu 18 marca br. pakietu pomocowego jest program finansowania przedsiębiorstw, to jednak trudno uznać większość z zaproponowanych tam rozwiązań za realną pomoc, której oczekują przedsiębiorcy. Również spodziewana data ich przyjęcia pozostaje bliżej nieokreślona.

Pozostaje więc mieć nadzieję, że działania podjęte na szczeblu UE będą stanowić istotny impuls do przyjęcia bardziej zdecydowanych rozwiązań, stanowiących faktyczną pomoc dla przedsiębiorców. Tym bardziej, że opisany wcześniej duński przykład pokazuje, że państwa członkowskie mogą z powodzeniem udzielać pomocy publicznej

najbardziej potrzebując przedsiębiorstwom, które mają problemy z płynnością i potrzebują natychmiastowej pomocy, a Komisja potrafi reagować na takie potrzeby natychmiastowo (tak jak w przypadku Danii – zatwierdzając pomoc nawet następnego dnia po zgłoszeniu).

* * *

W razie jakichkolwiek pytań, zapraszamy do kontaktu telefonicznego lub za pośrednictwem poczty elektronicznej.

dr Magdalena Porzeżyńska

radca prawny

Brysiewicz i Wspólnicy sp.k.

Tel. +48 573 447 712

E-mail: magdalena.porzezynska@biw.legal